



## SAVIENĪBAS IZDEVUMI

Budžeta izdevumus kopīgi apstiprina Padome un Parlaments. ES gada budžetā ir jāievēro programmu un politikas virzienu, piemēram, kohēzijas politikas, lauksaimniecības politikas un ārējo attiecību politikas, budžeta maksimālais apjoms, kas pieņemts saskaņā ar daudzgadu finanšu shēmu (DFS). Elastības instrumenti nodrošina, ka ES var reaģēt neparedzētu vajadzību gadījumā. Finanšu instrumentu izmantošana nodrošina sviras efektu attiecībā uz ES izdevumiem.

### JURIDISKAIS PAMATS

- Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 310.–325. pants un 352. pants un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 106.a, 171.–182. pants un 203. pants;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Regula (ES, Euratom) Nr. 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu<sup>[1]</sup>;
- Padomes 2013. gada 2. decembra Regula (ES, Euratom) Nr. 1311/2014, ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2014.–2020. gadam<sup>[2]</sup>;
- Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas 2013. gada 2. decembra Iestāžu nolīgums par budžeta disciplīnu, sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību<sup>[3]</sup>.

### MĒRĶIS

Finansēt Eiropas Savienības politikas virzienus budžeta disciplīnas robežās saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem un procedūrām.

### PAMATPRINCIPI

Saskaņā ar Finanšu regulas, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, 6. līdz 35. pantu Savienības budžets ir pakļauts deviņiem vispārējiem noteikumiem par vienotību, budžeta precizitāti, gada pārskatu, līdzsvaru, norēķinu vienību (euro), universālumu, specifikāciju (katra apropriācija tiek piešķirta konkrētam izdevumu veidam), pareizu finanšu pārvaldību un pārredzamību.

Gada pārskata princips ir jāsaskaņo ar nepieciešamību pārvaldīt daudzgadu pasākumus, kuru nozīme budžetā ir palielinājusies. Tādēļ budžetā iekļauj šādas diferencētās apropriācijas:

- saistību apropriācijas, kas sedz uz vairākiem gadiem uzņemto juridisko saistību kopējās izmaksas kārtējā finanšu gadā;

[1]OV L 298, 26.10.2012., 1. lpp.

[2]OV L 347, 20.12.2013., 884. lpp.

[3]OV C 373, 20.12.2013., 1. lpp.

- maksājumu apropriācijas, kas sedz izdevumus to saistību izpildei, kuras uzņemtas kārtējā finanšu gadā vai iepriekšējos gados.

Arī vienotības princips netiek ievērots pilnībā, ņemot vērā, ka, piemēram, Eiropas Attīstības fonda (EAF) (5.3.1.) apropriācijas netiek iekļautas vispārējā budžetā. Tomēr Parlaments panāca, ka 2013. gada decembra Iestāžu nolīgumā par budžeta disciplīnu, sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību ir noteikts, ka Komisijai jā sagatavo gada ziņojums, kurā sniegts pārskats par dažādu Savienības darbību finansiālo ietekmi un ietekmi uz budžetu, neatkarīgi no tā, vai tās finansētas no ES budžeta vai ārpus tā. Ziņojumā ir informācija par EAF, dažādām aizņemšanās un aizdošanas darbībām, tostarp Eiropas finanšu stabilizācijas mehānismu (ESM) un Eiropas Finanšu stabilitātes instrumentu (2.6.8., kā arī ES trasta fondiem ārējām darbībām, kuru nozīme ir palielinājusies migrācijas situācijas dēļ.

## **BUDŽETA STRUKTŪRA, PAMATOJOTIES UZ APROPRIĀCIJU RAKSTUROJUMU**

### **1. Darbības izdevumi/administratīvie izdevumi/atsevišķu darbību budžeti**

Vispārējais budžets tiek iedalīts desmit iedaļās – katrai institūcijai sava iedaļa. Pārējo institūciju iedaļas veido galvenokārt administratīvie izdevumi, savukārt Komisijas iedaļu (III iedaļu) veido darbības izdevumi darbību un programmu finansēšanai un to īstenošanas administratīvās izmaksas (tehniskā palīdzība, aģentūras, cilvēkresursi). Kopējās administratīvās izmaksas 2018. gadā bija 6,04% no kopējā – EUR 160 113,5 miljonu budžeta.

Komisijas budžeta nomenklatūra paredz līdzekļus katrai politikas jomai un pasākumiem, tādējādi atvieglojot katras ES politikas jomas izmaksu un efektivitātes novērtēšanu (budžeta līdzekļu sadale pēc darbības jomām).

### **2. Daudz gadu Finanšu shēma (DFS) (1.4.3.)**

Kopš 1988. gada Kopienas/ES izdevumi ir ietverti daudz gadu shēmā, kas budžetu sadala izdevumu kategorijās, kas atbilst plašām politikas jomām, ar noteiktu maksimālo apjomu, atspoguļojot galvenās budžeta prioritātes attiecīgajā laika periodā. Pirmais plānošanas periods bija pieci gadi, bet turpmākie periodi, tostarp pašreizējais, – septiņi gadi. Gada budžetā jāievēro daudz gadu finanšu shēmā noteiktie ierobežojumi.

Lauksaimniecības un lauku politika joprojām saņem vislielāko daļu budžeta piešķirumu, aiz tās seko reģionālā politika. Turpmāk redzamajā tabulā ir norādīts 2018. gada budžeta sadalījums pa politikas jomām, kā noteikts saskaņā ar spēkā esošo daudz gadu finanšu shēmu 2014.–2020. gadam.

Pieņemtais 2018. gada budžets: sadalījums pēc saistību apropriācijām DFS kategorijās

<b>DFS kategorija</b>	<b>miljoni EUR</b>	<b>%</b>
Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai	22 001,5	13,7 %
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	55 532,2	34,7 %
Īlgspējīga izaugsme: dabas resursi	59 285,3	37,0 %
Drošība un pilsonība	3493,2	2,2 %
Globālā Eiropa	9568,8	6,0 %
Administrācija	9665,5	6,0 %
Cits	566,9	0,4 %
<b>Kopā</b>	<b>160 113,5</b>	<b>100,0 %</b>

### 3. Elastības un ārkārtas instrumenti

Ārpus plānotajiem izdevumiem ES politikas virzienu finansēšanai saskaņā ar daudzgadu programmām ES budžetā ir rezervēti finanšu līdzekļi, lai reaģētu uz neparedzētām krīzēm un situācijām. Šie īpašie elastības instrumenti var tikt izmantoti ekonomikas krīzes gadījumā (piemēram, Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds), dabas katastrofu gadījumā (piemēram, Solidaritātes fonds), ārkārtas humanitārās situācijās (piemēram, rezerve palīdzībai ārkārtas gadījumos) vai citām neparedzētām vajadzībām (piemēram, elastības instruments) ES dalībvalstīs, kandidātvalstīs vai arī ārpus ES. Šāds finansējums dod iespēju segt ārkārtas finansiālās vajadzības, kas parasti nav paredzētas DFS maksimālajos apjomos.

## **AIZDOŠANAS DARBĪBAS UN FINANŠU INSTRUMENTI**

Finanšu instrumenti, kapitāla vai riska kapitāla, garantiju vai citu riska dalīšanas mehānismu veidā ir iestrādāti vairākās ES programmās, lai padarītu efektīvāku ES sniegto finansiālo atbalstu.

Eiropas finanšu stabilizācijas mehānisms tika izveidots kā daļa no pasākumu kopuma, ko Padome apstiprināja 2010. gada 9. maijā un kas paredzēts dalībvalstīm, kuras nonākušas nopietnās grūtībās vai kurām tās draud, un tā uzdevums ir sniegt finansiālu palīdzību no ES budžeta garantēta aizdevuma vai kredītlīnijas veidā. Maksājumu bilances mehānisms nodrošina finansiālu palīdzību dalībvalstīm, kuru valūta nav euro ([2.6.8.](#)). Turklāt makrofinansiālā palīdzība aizdevumu vai dotāciju veidā var tikt piešķirta arī citām valstīm, kas nav dalībvalstis.

Kopš 1978. gada darbību un instrumentu klāsts ir būtiski palielinājies, un pēdējos gados tas ir palielināts vēl vairāk, jo īpaši saistībā ar Eiropas Stratēģisko investīciju fondu.

## **EIROPAS PARLAMENTA LOMA**

Pirms Lisabonas līguma pieņemšanas budžeta izdevumi bija iedalīti obligātajos (ja tie attiecās uz saistībām, kas paredzētas Līgumā vai saskaņā ar Līgumu pieņemtos tiesību aktos) un neobligātajos. Parlamentam bija pēdējā vārda tiesības attiecībā uz neobligātajiem izdevumiem, Padomei šādas tiesības bija obligāto izdevumu gadījumā. Parlaments iebilda pret šādu sadalījumu, uzskatot to par savu pilnvaru ierobežojumu. Ar Lisabonas līgumu iedalījums obligātajos un neobligātajos izdevumos tika atcelts, un Parlamentam tika piešķirtas tādas pašas pilnvaras attiecībā uz visu budžetu kā Padomei ([1.2.5.](#)).

Parlaments ir uzstājis, ka budžetam jābūt pārredzamam un visas darbības un instrumenti ir pienācīgi jākontrolē, un pieprasījis, ka visi izdevumi un ieņēmumi, kas izriet no ES iestāžu vai ES iestāžu vārdā pieņemtiem lēmumiem, tostarp aizņemšanās, aizdošana un aizdevumu garantiju darbības, ir jāapkopo dokumentā, ko katru gadu pievieno budžeta projektam, nodrošinot kopēju pārskatu par ES darbību finansiālo ietekmi un ietekmi uz budžetu.

Parlamenta Budžeta kontroles komiteja rīko ikgadējas sanāksmes ar EIB ([1.3.15.](#)), lai rūpīgi pārbaudītu tās finanšu darbības un sagatavo gada ziņojumu, kurā novērtē EIB veikumu un darbības rezultātus. Parlamenta Budžeta komiteja un Ekonomikas un monetārā komiteja vienojās sagatavot gada ziņojumu par EIB pašreizējām un turpmākām darbībām; šīs komitejas pārmaiņus uzņemas atbildīgās komitejas pienākumus. Kaut arī Parlaments uzskata, ka finanšu instrumenti var būt noderīgi, lai palielinātu ES līdzekļu ietekmīgumu, tas tomēr uzsver, ka tie jāīsteno atbilstīgi stingriem nosacījumiem, izvairoties no budžeta riskiem. Tāpēc Finanšu regulā ir iekļauti sīki izstrādāti noteikumi attiecībā uz finanšu instrumentu izmantošanu.

Vera Milićević  
10/2018